

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІПА

« 31 » 08 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ В СВІТІ**

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	031 Релігієзнавство
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Релігієзнавство
спеціалізація	-
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2024/2025</u>
Семестр	VIII
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі:

Харьковщенко Євген Анатолійович, д.ф.н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. Е.П. (Маслікова Т.) «31» 08 2022 р.

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» __ 20__ р.

КИЇВ – 2021

Розробники:

Харьковченко Євген Анатолійович, доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри релігієзнавства.

Затверджено

« 26 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства

Євген Харьковченко (Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №2

Голова науково-методичної комісії Ірина Маслікова (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Примічено на 2022-2023 н.р. бр. №2 від 31.08.2022 р.

Маслікова Т.Т. Т.Т. Маслікова

ВСТУП

1. Мета дисципліни — формування цілісного уявлення студентів про сучасний стан українського православного комплексу у контексті глобальних світових процесів та основних тенденцій і змін релігійної сфери України. Опанування студентами методів професійного дослідження, формування розуміння сутності релігійних течій та проблем сучасного релігійного життя.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни.

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики релігієзнавчих процесів; основні релігієзнавчі теорії та методи досліджень, основні релігієзнавчі поняття та категорії.
2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо релігійних феноменів, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії в житті людини, використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією, критичного ставлення та прогнозування стосовно релігійних подій та явищ; використання іншомовних фахових інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Сучасний стан православних церков в світі» зорієнтована на вивчення предмету, структури та історії сучасних світових православних церков. Сьогодні багато хто з релігієзнавців та богословів констатує необхідність оновлення православної Церкви. При цьому обговорюються ті сфери церковної дійсності, які вимагають найшвидшого оновлення. Зараз православ'я опинилося в нових умовах глобалізованого існування. Соціологічні дослідження свідчать, що кількість православних віруючих в світі поступово зменшується. З наростанням секуляризації, збільшенні ваги інших конфесій, посиленні ролі ідеології постмодернізму, позиції православ'я в країнах з традиційною культурою слабшають. Все це створює загрози для традиційної культури, актуалізує необхідність модернізації церкви, ставить православних перед вибором – яким буде православ'я у третьому тисячолітті. Вивчення курсу передбачає з'ясування з точки зору релігієзнавчої науки питань сучасного стану православних церков світу, їх віровчення та культової практики стосовно сучасних викликів релігійного життя.

4. Завдання (навчальні цілі) – ознайомити студентів з сучасним станом православних церков в світі, розкрити основні особливості, форми та прояви віровчення. Навчити студентів орієнтуватися у сучасних підходах до вивчення релігії, надати цілісну систему знань про сутність і значення релігії в духовно-культурному житті суспільства, загально-теоретичні основи функціонування релігійних організацій, конституційні гарантії та правове регулювання діяльності релігійних організацій в Україні і за кордоном. У результаті вивчення дисципліни студенти мають не лише продемонструвати масив теоретичних знань, але й засвоїти та використовувати ці знання при вирішенні професійних завдань, вдаватися до діалогу з віруючими різних конфесій як засобу досягнення консенсусу, громадянської злагоди в суспільстві.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ФК 1. Усвідомлення структури релігієзнавства та його теоретичних основ.

ФК 5. Здатність аналізувати сутність, властивості та інші системні характеристики феномену релігії із застосуванням спеціальних методів релігієзнавства.

ФК 11. Здатність здійснювати аналіз даних соціологічного дослідження релігійних явищ та процесів.

ФК 12. Здатність здійснювати експертно-аналітичну та консультативну роботу в сфері релігієзнавства.

5.Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	особливості предмету релігієзнавства, його місце в системі соціально-гуманітарних дисциплін;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота	10
1.2	базові релігієзнавчі поняття, їх сутність;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
1.3	основні концепції дослідження релігії; основні релігієзнавчі джерела	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	10
1.4	сутність і значення релігії в духовно-культурному житті суспільства;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмова контрольна робота	10
1.5	загально-теоретичні основи функціонування релігійних організацій;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	10
	Вміти:			
2.1	обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії в житті людини; застосовувати теоретичні знання при вирішенні професійних завдань;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	10
2.2	аналізувати діяльність релігійних організацій та їх вплив на культуру і розвиток соціуму;	Лекції, семінари, Самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
2.3	вдаватися до діалогу з віруючими різних конфесій як засобу досягнення консенсусу, громадянської злагоди в суспільстві.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	10
2.4	здійснювати пошук, систематизацію та інтерпретацію додаткової інформації, необхідної для вивчення проблематики курсу	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
	комунікація:			
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої релігієзнавчої літератури в	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5

	підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;			
3.2	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
3.3	формулювати і аргументувати власну думку в ході дискусії з проблем релігії та їх сучасної суспільної ролі; вести полеміку стосовно даних питань на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом курсу.	Семінари	Дискусії	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу стосовно питань курсу;	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота	5
4.2	вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни		1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
Програмні результати навчання		1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
ПРН 3. Мати навички застосування предметних знань з релігієзнавства з метою аналізу актуальних суспільних проблем.		+		+			+	+			+			+	
ПРН 11. Застосовувати релігієзнавче знання та методи наукового дослідження релігії дл практичного вирішення сучасних соціокультурних проблем.			+						+		+		+		
ПРН 15. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі релігієзнавства.						+				+					+
ПРН 16. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності, нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.					+							+		+	

7.Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.3, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2 – 25 / 40 балів
2. **Самостійна робота №1** (Презентація самостійного дослідження на тему «Інститут автономних церков у структурі сучасного Вселенського Православ'я»): РН 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2 – 12 / 20 балів
3. **Самостійна робота №2** (Самостійне дослідження: «православні молодіжні організації»): РН 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2 – 11 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усього навчального курсу. Загальна оцінка за семестр складається із балів, отриманих за аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах) та за самостійні роботи (презентація самостійного дослідження (доповідь)). Всі види робіт за семестр мають у підсумку:

- в максимальному вимірі 80 балів
- в мінімальному вимірі 48 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкова контрольна робота в письмовій формі - РН 1.1, 1.4, 4.1– 12 / 20 балів

Підсумкове оцінювання у формі заліку:

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру з урахуванням підсумкової контрольної роботи. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критичний мінімум – 60 балів, для одержання заліку необхідно обов'язково відпрацювати пропущені теми в письмовій формі та здати/надіслати електронною поштою викладачу, що проводить семінарські заняття.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестрову роботу (мінімум 48, максимум 80 балів) та підсумкової контрольної роботи (мінімум 12, максимум 20 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Підсумкова контрольна робота	Підсумкова оцінка з дисципліни
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.2. Організація оцінювання

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 3, 4, 6, 7, 9 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«5» x 5 = 25	«8» x 5 = 40
Самостійна робота	До теми 7: Самостійна робота 1. Презентація самостійного дослідження на тему «Інститут автономних церков	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20

	у структурі сучасного Вселенського Православ'я»		
	Самостійна робота 2. Самостійне дослідження: «православні молодіжні організації»	«11» x 1 = 11	«20» x 1 = 20
Контрольна робота	До тем 1-10	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

8-7 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

6-5 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

4-3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2-1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (Презентація самостійного дослідження на тему «Інститут автономних церков у структурі сучасного Вселенського Православ'я»; православні молодіжні організації) та підсумкова робота:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

15-12 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

11-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його

презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань. Робота містить суттєві помилки.

Шкала відповідності:

Зараховано /Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу	2		5
2	Тема 2. Вселенський патріархат як асоціація сучасних православних церков світу	2		8
3	Тема 3. Всеправославний собор на Криті 2016 року	2	2	5
4	Тема 4. Післясоборна всеправославна стратегія Пентархії	2	2	5
5	Тема 5. Відношення до Соборних рішень церков “нових автокефалій”	2		5
6	Тема 6. Новітні автокефалії в сучасних православних суперечностях	2	2	6
7	Тема 7. Сучасні автономні православні церкви. Самостійна робота 1. Презентація самостійного дослідження на тему «Інститут автономних церков у структурі сучасного Вселенського Православ'я»		2	7
8	Тема 8. Давньосхідні православні церкви в сучасному світі	4		5
9	Тема 9. Екуменізм у Вселенському православ'ї	2	2	4
10	Тема 10. Вселенське православ'я і молодь. Самостійна робота 2. Православні молодіжні організації	2		8
11	Контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	22	10	58

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **22 год.**

Семінарських занять – **10 год.**

Самостійна робота – **58 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (базова)

1. Історія, устрій і правовий статус християнських церков: Навчально-методичний посібник з конфесійно-практичного релігієзнавства для студентів філософського факультету. / В.І.

- Лубський, Є.А. Харьковченко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко, І.М. Фенно; за ред. докт. філоф. наук, проф. М.В. Лубської. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 728 с.
2. Саган О. Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. Київ : Світ знань, 2004. 912 с.
3. Zizioulas J. D. Communion and Otherness. Further Studies in Personhood and the Church. London : T&T Clark, 2007. 315 p.
4. Митрополит Калліст (Уер). Православна Церква / Пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2009. 384 с.
5. Православная Церковь в Восточной Европе. XX век / Под ред. К. Шайо; пер. с фр. Київ : Дух і Літера, 2010. 440 с.
6. Вселенський Патріарх Варфоломій. Віч-на-віч із Тайною. Православне християнство у сучасному світі / Пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2011. 360 с.
7. Global Christianity — A Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population // Pew Research Center. 2011. URL: <https://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-exes/>
8. Аржаковський А., Денисенко М., диякон. Чи можливе реформування Православ'я? Київ : Відкритий православний університет Святої Софії-Премудрості ; Дух і Літера, 2017. 88 с.
9. Кирило (Говорун), архим. Риштовання Церкви: вбік постструктуральної еклезіології / Пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2019. 312 с.
10. Харьковченко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2019.

Додаткова:

1. Академічне релігієзнавство – К., 2000.
2. Дисциплінарне релігієзнавство. Навчальний посібник (за ред. А.Колодного). – К., 2010.
3. Єленський В. Релігія і українське суспільство. // Людина і світ. – 1996. – № 1-2.
4. Закович М.М. Релігієзнавство. - К., 2002.
5. Колодний А. М. Історіософія релігії. Монографія / А. М. Колодний. – К.: УАР, 2013. – 386 с.
6. Церковне (канонічне) право: Підручник. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковченко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 640 с
7. Його Всесвятість патріарх Варфоломій. Сучасна парадигма православного богослов'я. – Матеріали Міжнародної наукової конференції “VII Танчерівські читання”. К., 2021. – 76с.